

BOLALARDA POLIMIYELIT KASALLIGI KELIB CHIQISHI

*Respublika o'рта tibbiyot va farmatsevt xodimlar malakasini oshirish va
ixtisoslashtirish markazi Termiz fillial direktori vrach pediator*

Zokir Amanovich Safarov

*Respublika o'рта tibbiyot va farmatsevt xodimlar malakasini oshirish va
ixtisoslashtirish markazi Termiz fillial o'qituvchisi farmasevt*

ZayniddinovMuhiddinSalohiddinovich

Аннотация: Осложнения симптомов полиомиелита и помощь при наблюдаемых явлениях.

Ключевые слова: *Полимиелит, поливирусы, энтеровирусы, эндонуклеазы.*

Annotatsiya: *Polimiyelit simptomlari asoratlari hamda kuzatiladigan hodisalarda yordam berish.*

Kalit so'z:*Polimiyelit, poliviruslar, enterovirus, endonukleazalar*

KIRISH:

Poliomiyelit (yun. polios — kulrang va myelos — orqa miya) — polioviruslar chaqiradigan o'tkir yuqumli kasallik. Bunda [markaziy nerv sistemasi](#) zararlanadi. [Falaj](#) bilan yoki falajsiz kechadi, ba'zi hollarda o'limga olib keladi. Poliomiyelet qadimdan ma'lum. Asosan 3-8 yoshdagi bolalar o'rtasida keng tarqalgan, ba'zan katta yoshdagilar orasida uchraydi.

POLIOMIYELITNI 3 TURGA BO'LIH MUMKIN:

• **Abortdan poliomiyelet:** Kasallikning eng yengil shakli, alomatlar grippga o'xshaydi va odatda ko'p hollarda azoblanadi. Bunday holda alomatlar **yuqori isitma, bezovtalik, ishtahani yo'qotish**, tomoq yoki oshqozon og'rig'i (ich qotishi)

• **Nogiron bo'lmagan poliomiyelet:** Bunday holda, alomatlar abortiv poliomiyelet bilan bir xil, ammo og'irligi, yuqori isitmasi, **ko'ngil aynish, qusish, og'ir bosh og'rig'i**. Bundan tashqari, bir necha kundan keyin bolada bo'yin yoki umurtqa pog'onasi qattiqlashishi, bo'yin, ekstremitalar va orqa mushaklar og'rig'i paydo bo'lishi mumkin.

• **Poliomiyelet kasalligi:** Bu kasallikning eng jiddiy bosqichi. Semptomlar poliomiyeletning ikkita yengil turidagi kabi, ammo ba'zi juda jiddiy qo'shiladi. Qattiq konstipatsiya, **tanadagi mushaklarning kuchsizligi, nafas qisilishi** va yutish, yo'tal, teri dog'lari, yo'qotish [sfinkterni boshqarish](#), neyronal falajning boshqa odatiy belgilari qatorida tomoq yoki shishiradi.

EPIDEMIOLOGIYASI

[Virusni](#) sun'iy ko'paytirish usulining kashf etilishi, poliomiyeletga qarshi vaktsina yaratilishi va bolalarni yoppasiga emlash amalga oshirilishi tufayli kasallik tez kamaydi. Kasallikni qo'zg'atuvchi viruslar suvda uzoq, vaqt saqlanadi, qaynatilganda, [kaliy](#)

[permanganat](#) va [vodorod peroksid](#) ta'sirida halok bo'ladi. Kasallik bemor bilan yoki kasallik qo'zg'atuvchisini tashib yuruvchilar bilan muloqotda bo'lganda yuqadi. Virus havotomchi yo'llari orqali shuningdek, ifloslangan sabzavot, meva, qaynatilmagan suv, sutni iste'mol qilganda organizmga o'tadi. Yoz va kuz oylarida poliomyelit ko'proq uchraydi. Inkubation davri 7-14 kun.

ETIOLOGIYASI:

Qo'zgatuvchisi: kattaligi 30 Nanometer bo'lgankapsulasiz, RNK tutuvchi poliovirusdir. Bu virus Picornoviridae oilasiga mansub bo'lgan Enterovirusdir. Polioviruslarning uchta serotipi mavjud:

- Brunhilde
- Lansing
- Leon

Bu uchta tip o'zidan so'ng alohida [immunitet](#) qoldiradi.

PATOGENEZI:

Virus og'iz orqali ichaklarga boradi. U yerda ko'payib lokal [limfa tugunlarini](#) zararlaydi. Limfa tugunlarida ham ko'payib, [qonga](#) o'tadi (viremiya). Qon aylanish yo'li bilan orqa miyaga boradi, orqa miya kulrang moddasini zararlaydi. Orqa miya motoneyronlarini shikastlab, ko'ndalang — targ'il muskullar faoliyatini chegaralaydi. Orqa miyaga esa immun himoya reaksiyasi natijasida leykositlar to'planib yallig'lanishni hosil qiladi. Bu yallig'lanish natijasida orqa miya nerv hujayralari faoliyati buziladi. Natijada falajlik yuzaga keladi

Simptomlari:

Xastalikning yashirin davri va ilk belgilari ham bo'lib, yashirin davri virus yuqtirilgan kundan boshlab 21 kungacha cho'zilishi mumkin. Kasallik o'tkir boshlanadi: bemorning temperaturasi 38—39° gacha ko'tariladi, [yo'tal](#), [aksirish](#), [tomoq og'rish](#), qorinda og'riq paydo bo'lishi va [ich ketishi](#) kuzatiladi. Bu belgilar 4—5 kundan keyin o'tib ketadi, bir haftadan so'ng temperatura yana ko'tariladi va turli muskullar, ayniqsa, oyoq va qo'llar falaji avj oladi.

Falajsiz poliomyelit yuqori nafas yo'llarining o'tkir katari sifatida yoki me'da-ichak faoliyatining buzilishi ko'rinishida kechadi.

KLINIKASI:

Bemor kasalxonada davolanadi. Falaj bilan kechadigan poliomyelitda zararlangan qo'l va oyoqning harakatlanishi buziladi, kasal qo'l yoki oyoq sog'lom oyoq-qo'lga qaraganda o'sishdan orqada qoladi. Shu sababli kompleks davolashda [massaj](#), [davo fizkulturasi](#), oyoq va qo'llar uchun maxsus [ortopedik apparatlar](#), tana va bo'yinga korset taqish tavsiya etiladi. Keyinchalik sanatoriy-kurortda davolanish kerak. Falaj bilan kechadigan poliomyelit uzoq va to'g'ri davolanganda oyoq va qo'llarning izdan chiqqan funksiyalari tiklanishi mumkin.

OLDINI OLISH:

Vaktsina: Poliomiyeletning samaradorligi 90% dan yuqori, chunki u 50-yillarda kasallikning jiddiy tarqalishidan keyin Ispaniyada tarqatila boshlandi, poliomiyelet deyarli butunlay yo'q qilindi. Biroq, yuqtirishning turli shakllari mavjud, shuning uchun har qanday holatda ham qo'riqchini tushirmaslik kerak.

Hulosa: **Vaksina asosiy profilaktika chorasi hisoblanadi**, shuning uchun siz farzandlaringizning vaktsinalarini zamonaviylikini tekshirishingiz kerak.

Foydalanilganadabiyotlar:

Чумаков М. П., Присман И. М., Зацепив Т. О., Полиомиелит — детский спинномозговой паралич, М., 1953;

Эпидемический полиомиелит, М., 1957;

Полиомиелит, пер. с англ., М., 1957;

Дроздов С. Г., Полиомиелит и его профилактика в различных странах мира, М., 1967.

O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil